

บทที่ 1

บทนำ

ในปัจจุบันนี้ปัญหาต่าง ๆ กำลังเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเนื่องมาจากการพัฒนาประเทศในหลาย ๆ ด้าน สภาพการเปลี่ยนแปลงนั้นย่อมมีอิทธิพลต่อกัน สภาพสังคมและเศรษฐกิจจะส่งเสริมสภาพทางการเมือง ในขณะที่เดียวกันสภาพทางการเมืองก็มีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจด้วยเหมือนกัน

ในประเทศไทยนั้นจะเห็นได้ว่า ปัญหาทางการเมืองก็เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะหลังจาก พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ที่ประเทศเข้าสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย และพบปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการปกครองระบอบนี้ ซึ่งปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งก็คือ การที่คนไทยยังไม่เข้าใจวิธีการของประชาธิปไตยถูกต้องเท่าที่ควรหรือยังมีความเข้าใจสับสนเกี่ยวกับคำว่า "ประชาธิปไตย" อย่างไม่รู้ก็ที่จะเห็นได้ว่า ในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา คนไทยได้ให้ความสำคัญต่อการเมืองและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ที่ได้ให้ความสนใจต่อสภาพทางการเมือง การออกความคิดเห็นต่าง ๆ ทางการเมือง ทั้งที่เป็นการให้ความคิดเห็นในทางตรงและทางอ้อม โดยการนำเอาเทคโนโลยีอันทันสมัยเข้ามาเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งในการแสดงความคิดเห็นและการให้ความสนใจต่อสภาพทางการเมือง การตรวจสอบผลการดำเนินงานของรัฐบาล นอกจากการใช้สื่อต่าง ๆ เป็นตัวกลางในการแสดงความคิดเห็นแล้ว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอันทันสมัย ก็ส่งผลในทางกลับกัน ในการสื่อสารข้อมูล ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมให้ประชาชนได้รับรู้ในเวลาอันรวดเร็ว ดังนั้น การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระยะเวลาที่ผ่านมา จึงเปรียบเสมือนการให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้

เหตุการณ์รัฐประหารของคณะ รสช. 2534 และกรณีเดือนพฤษภาคม 2535 นับเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดถึงคำกล่าวในข้างต้น ผู้วิจัยขอสรุปเหตุการณ์ดังกล่าวอีกครั้ง เพื่อท่านผู้อ่านจะได้เข้าใจการวิจัยในเอกสารฉบับนี้มากยิ่งขึ้น เหตุการณ์รัฐประหารของคณะ รสช. 2534 และกรณีเดือนพฤษภาคม 2535 มีสาเหตุมาจากการที่รัฐบาลสมัย พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็น

นายกรัฐมนตรี คนที่ 17 ของประเทศไทย ซึ่งเป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2531 ได้บริหารประเทศมาช่วงระยะเวลา 2 ปี 7 เดือน ซึ่งนับเป็นสมัยที่เศรษฐกิจมีความเจริญรุ่งเรืองมากที่สุดสมัยหนึ่งในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนา โครงสร้าง-หน้าที่ของระบบการเมืองโดยเฉพาะรัฐสภากับพรรคการเมือง พบว่าพรรคการเมืองสามารถมีบทบาทและอำนาจแน่ชัดในทางนิติบัญญัติ ตัวอย่างเช่น ได้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญพหุศักราช 2521 ได้สำเร็จ และได้มีการผ่านกฎหมายฉบับสำคัญ ๆ ที่รอคอยมานาน นอกจากนี้พรรคการเมืองไทยเป็นตัวแทนของประชาชนและติดตาม ตรวจสอบ การปฏิบัติงานของข้าราชการประจำได้อย่างเต็มที่ มีการเปิดอภิปรายเพื่อวิพากษ์ วิเคราะห์การบริหารงานของรัฐบาล ทำให้อำนาจในทางการเมืองของผู้แทนราษฎรเข้มแข็งขึ้นกว่าในอดีต อย่างไรก็ตามผลเสียที่เกิดตามมาก็คือ การก้าวท้าวแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองเข้าสู่ระบบราชการอย่างไม่มีขีดจำกัด และมีความเหมาะสมจนกระทั่งเกิดความขัดแย้งระหว่างข้าราชการประจำกับฝ่ายการเมืองขึ้น อย่างไรก็ตามความเจริญทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น เป็นความเจริญที่เกิดขึ้นเฉพาะกลุ่มคนเพียงกลุ่มหนึ่งในสังคม นอกจากนี้รัฐบาลยังถูกกล่าวหาจากบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ว่า ทำให้เกิดการคอร์รัปชันในวงราชการ รวมถึงรัฐมนตรีที่ร่วมอยู่ในคณะรัฐบาลเป็นจำนวนมาก เหตุการณ์และความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นถูกนำเสนอเผยแพร่ให้แก่ประชาชนได้รับทราบโดยผ่านสื่อต่าง ๆ การระดมความคิดเห็นจากประชาชนเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว จนกระทั่งทหารไม่สามารถทนต่อคำวิจารณ์จากกระแสของประชาชนได้ คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) นำโดยพล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ เป็นหัวหน้า พล.อ.สุจินดา คราประยูร และ พล.อ.อ. เกษตร โรจนนิล เป็นรองหัวหน้า โดยมี พล.อ. อิศระพงษ์ หนุนภักดี เป็นเลขาธิการ ก่อการรัฐประหาร เข้ายึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลของ พล. อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 โดยอ้างเหตุผล 5 ประการในการยึดอำนาจครั้งนี้

1. พฤติการณ์ฉ้อราษฎร์บังหลวงของคณะผู้บริหารประเทศชุดก่อน มีการฉวยโอกาสใช้อำนาจหน้าที่ทำการแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองและพรรคพวกอย่างรุนแรง
2. ข้าราชการการเมือง ได้ใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงข้าราชการประจำที่มีความซื่อสัตย์สุจริต
3. รัฐบาลเป็นเผด็จการทางรัฐสภา นายกรัฐมนตรี ในฐานะหัวหน้ารัฐบาลได้ร่วมมือกับพรรคร่วมรัฐบาล รวมทั้งที่ปรึกษา บ้านพิษณุโลก ได้ใช้อุบายกันแยบยลทางการเมืองสร้างภาพลวงประชาชนว่า เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยแล้วพลิกแพลงหาผลประโยชน์

4. มีการทำลายสถาบันทหารอันเป็นสถาบันหลักของชาติ โดยใช้ความพยายามบีบบังคับทำลายเอกภาพ ความรัก ความสามัคคี ภายในกองทัพอย่างต่อเนื่อง

5. มีการบิดเบือนคติลัทธิลัทธิสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งอ้างว่าพลตรีหมนุญ รูปขจรเป็นหัวหน้า การกระทำดังกล่าวได้รับการยอมรับจากประชาชนเป็นอันมาก จนกระทั่งมีการออกให้กำลังใจทหารที่เข้ายึดพื้นที่ต่าง ๆ โดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้สัญญาไว้กับประชาชนไว้ดังต่อไปนี้คือ

1. คืนอำนาจให้ประชาชนโดยเร็วที่สุด จัดองค์การร่างรัฐธรรมนูญ เป้าหมายสำคัญจะไม่ใช้รัฐสภาเป็นที่ใช้หาประโยชน์ ให้มีกลไกเลือกตั้งที่สามารถคัดเลือกคนดีมีคุณธรรม ความรู้ มาเป็นผู้แทน และให้พรรคการเมืองมีกลไกควบคุมสมาชิกพรรคให้มากขึ้น

2. แก้ปัญหาทุจริต ฉ้อราษฎร์บังหลวง โดยการตรวจสอบดำเนินการอย่างเฉียบขาดกับรายที่ผ่านมา และจะไม่ให้มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงเกิดขึ้นอีกหรือหากมีก็ต้องน้อยที่สุด

3. ปรับปรุงระบบการบริหารราชการแผ่นดิน โดยให้ข้าราชการการเมือง ก้าวก้าวข้าราชการประจำน้อยลงหรือหมดไปหรือก้าวก้าวได้ด้วยความยากลำบาก

4. จะดำเนินคดี ในการลอบสังหารบุคคลสำคัญ และคดีมุ่งทำลายล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ให้เสร็จสิ้นโดยเร็วที่สุด

นอกจากนี้ สภา รสช. ได้กำหนดตารางเวลาการร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จอย่างชัดเจน โดยการแต่งตั้งนายอานันท์ ปันยารชุน เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพื่อการบริหารประเทศและดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2534 โดยรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้มีการกำหนดให้ผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี มาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือจากบุคคลภายนอกก็ได้ หลังจากที่ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว จึงได้จัดให้มีการเลือกตั้งขึ้น ในวันที่ 22 มีนาคม 2535 โดยมีผลการเลือกตั้งคือ พรรคร่วมรัฐบาล ประกอบด้วย พรรคสามัคคีธรรม พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม พรรคประชากรไทย และพรรคราษฎร โดยมี นายณรงค์ วงศ์วรรณ หัวหน้าพรรคสามัคคีธรรมเป็นผู้นำฝ่ายรัฐบาล ส่วนพรรคฝ่ายค้าน ประกอบด้วย พรรคความหวังใหม่ พรรคประชาธิปไตย พรรคพลังธรรม พรรคเอกภาพ พรรคปวงชนชาวไทย และพรรคมวลชน โดยมี พล.อ. เชาวลิต ยงใจยุทธ เป็นผู้นำฝ่ายค้าน จากผลการเลือกตั้งทำให้นายณรงค์ วงศ์วรรณ ได้รับมอบหมายจากพรรคร่วมรัฐบาลให้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล แต่ต่อมาก็เกิดเรื่องอื้อฉาวเกี่ยวกับการที่สหรัฐฯ

ประกาศว่านายณรงค์ วงศ์วรรณเป็นผู้ต้องสงสัยว่าพัวพันกับคดีค้ายาเสพติดเข้าประเทศสหรัฐอเมริกา จึงก่อให้เกิดแรงกดดันจากมติมหาชนว่า นายณรงค์ วงศ์วรรณ เป็นนายกรัฐมนตรีไม่ได้ ดังนั้น พรรคร่วมรัฐบาลทั้ง 5 จึงมีมติเชิญบุคคลภายนอกคือ พล.อ. สุจินดา คราประยูร มาเป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 ได้เปิดโอกาสให้นายกรัฐมนตรีสามารถเป็นบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากบุคคลภายนอกได้ โดยมีต้องเป็นเพียงบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากประชาชนให้เข้ามาดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยพล.อ. สุจินดา คราประยูร ได้จัดตั้งรัฐบาลเสร็จ และนำคณะรัฐมนตรีเข้าเฝ้าในหลวงเพื่อทำพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณตนในวันที่ 7 เมษายน 2535 คณะรัฐมนตรีชุดนี้ประกอบด้วยพรรคการเมืองทั้ง 5 พรรคชุดเดิมที่ครั้งแรกสนับสนุนนายณรงค์ วงศ์วรรณเป็นนายกรัฐมนตรี

การเคลื่อนไหวต่อต้านคนกลาง โดยเฉพาะอดีตทหารเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีนั้นดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และได้ขยายเหตุผลในการต่อต้านมากขึ้นและเข้มข้นขึ้นทั้งในวงการบริหารการและสื่อมวลชน จนเกิดการก่อตัวของขบวนการต่อต้านรัฐบาลของ พล.อ. สุจินดา คราประยูร เป็นการชุมนุมมวลชนที่มีจำนวนคนมากที่สุด ในประวัติศาสตร์ไทย ซึ่งการชุมนุมครั้งแรกมีผู้ชุมนุมประมาณ 200,000 คน โดยในวันรุ่งขึ้นหลังจากที่มีการแต่งตั้ง พล.อ. สุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรี เรืออากาศตรีฉลาด วรฉัตร ก็ประกาศอดอาหารประท้วงที่หน้ารัฐสภาโดยมีเงื่อนไขว่า ถ้า พล.อ. สุจินดาไม่ลาออก ตนจะอดอาหารจนตาย ในครั้งนั้นมีผู้ร่วมชุมนุมและให้ความสนใจเพียงประปราย แต่ต่อมา พล.ต. จำลอง ศรีเมือง หัวหน้าพรรคพลังธรรมก็ประกาศอดอาหารประท้วงตามเรืออากาศตรี ฉลาด วรฉัตร ด้วย การกระทำครั้งนั้นได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอันมาก การชุมนุมจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนในที่สุดจึงเกิดการปะทะกับระหว่างกลุ่มผู้ประท้วงและฝ่ายรัฐบาล โดยการสังกำลังทหารและตำรวจเข้าสกัดกั้นผู้ชุมนุม พล.ต. จำลองถูกจับ มีการทำลายสถานที่ราชการ ทรัพย์สินต่าง ๆ ประชาชนบาดเจ็บล้มตาย สร้างความเสียหายเป็นอันมาก จนในที่สุดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าให้ พล.อ. สุจินดา คราประยูร และ พล.ต. จำลอง ศรีเมือง เข้าเฝ้า เพื่อขอให้อุบัติเหตุการณ์ต่าง ๆ ยังมีผลให้ พล.อ. สุจินดา คราประยูร ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในเวลาต่อมา สำหรับเหตุการณ์ในครั้งนั้น นับว่าเป็นเหตุการณ์ที่สร้างความสูญเสียให้

แก่ประชาชนชาวไทยเป็นอันมาก จาก "รายงานของรัฐบาล" สรุปได้ว่า มีคนตาย 52 คน บาดเจ็บ 697 ราย สูญหาย 69 ราย ¹

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1 เขียน อีรวินท์, วิกฤตการณ์ทางการเมืองไทย : กรณีพฤษภาทวิโชค พ.ศ. 2535
(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มติชน, 2536), หน้า 98.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้มีการพัฒนารูปแบบการปกครองเรื่อยมา โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ซึ่งตลอดระยะเวลา 62 ปีที่ผ่านมา ได้มีการพยายามพัฒนารูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์ก้าวหน้า เพื่อให้เหมือนกับอารยประเทศทั้งหลาย แต่ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มักจะเกิดขึ้นอยู่เป็นประจำ ในการพัฒนาระบบการเมือง โดยเฉพาะกับปัญหาทางด้านโครงสร้างทางการเมือง สถาบันทางการเมือง สภาพสังคมเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมทางการเมือง การที่ระบบทางการเมืองไม่มีความเข้มแข็งพอ การให้ความรู้ความเข้าใจในระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยก็ยังไม่ทั่วถึง อาจสืบเนื่องมาจากสภาพสังคมการพัฒนาด้านระบบการศึกษา ระบบข้อมูลข่าวสาร หรือแม้กระทั่งการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ซึ่งได้แก่การที่ทหารมักจะเข้ามาตีบทบาทยุทธและแทรกแซงทางการเมืองอยู่เป็นประจำ จากเหตุการณ์ที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า ทหารเป็นผู้มีบทบาทและอิทธิพลมากที่สุด ต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วจะพบว่า สิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น ขึ้นอยู่กับสมาชิกของสังคม โดยเฉพาะประชาชนว่ามีแนวความคิด มีความรู้ ความเข้าใจในระบอบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยหรือไม่ หากน้อยเพียงใด วัฒนธรรมทางการเมืองสอดคล้องกับระบบการเมืองหากน้อยเพียงใด ระบบการเมืองจะมั่นคงและพัฒนาขึ้นสมาชิกของสังคมในระบบการเมืองจะต้องมีความเชื่อมั่น ศรัทธา และให้การสนับสนุนต่อระบบการเมือง นั่นคือวัฒนธรรมทางการเมืองของสมาชิกของสังคมนั่นเอง วัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ทางการเมือง

สำหรับประเทศไทย องค์ประกอบของสังคมโดยเฉพาะประชาชน ซึ่งนับว่าพลเมืองยังมีปัญหาอยู่มาก ขาดคุณภาพที่จะสนับสนุนการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย จึงทำให้การปฏิวัติรัฐประหาร การเปลี่ยนแปลงรัฐบาล และการยกเลิกรัฐธรรมนูญอยู่บ่อยครั้ง

ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของประชาชนทางการเมือง ซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมในระบบการเมืองนั้นเป็นปัญหาที่ควรจะต้องศึกษาและนำมาปรับปรุงแก้ไข ส่วนหนึ่งของปัญหาก็คือ เกิดจากการขาดความรู้ ความเข้าใจในระบบการเมือง วิธีทางที่จะทำให้สังคมและประเทศชาติมีความเป็นประชาธิปไตยนั้น ส่วนหนึ่งอยู่ที่การทำให้สมาชิกในสังคมและประชาชนในชาติมีความรู้ความเข้าใจ เชื่อมมั่นในระบอบประชาธิปไตย การที่บุคคลจะมีความรู้ความเข้าใจ และมีพฤติกรรมเป็นประชาธิปไตยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับการสอนและการเรียนรู้ ซึ่งมี 5 ขั้นตอนคือ

1. การเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน

เป็นการเรียนรู้จากครอบครัวและบุคคลที่ใกล้ชิด ด้านค่านิยม ทศนคติ และทักษะ

2. การเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับการอบรมในขั้นพื้นฐาน

ความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยม ทศนคติ ความเชื่อ ความดี ความเลว ฯลฯ ที่ได้รับมาจากขั้นที่ 1 จะกล่าวเป็นบรรทัดฐานเบื้องต้นของพฤติกรรม ต้องอาศัยสถาบันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น โรงเรียน สถาบันการศึกษาชั้นสูง ฯลฯ

3. การเรียนรู้ทางการเมืองของบุคคล

บุคคลจะเข้าใจการเมืองในทัศนคติของเขาที่ได้รับมาจาก 2 ขั้นแรก สามารถวินิจฉัย และตัดสินใจ ตลอดจนมีความรู้ ความเข้าใจต่อเหตุการณ์ทางการเมือง

4. ความสนใจทางการเมืองเป็นพิเศษ และพิจารณาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

ได้แก่ การรวมตัวก่อตั้งเป็นกลุ่มทางการเมือง พรรคการเมือง ฯลฯ

5. บุคคลได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมสากล ซึ่งเป็นประชาธิปไตยที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตามหลักประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น

การสร้างพื้นฐานความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแก่ประชาชนนั้น ย่อมเป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษาทุกแห่งที่จะต้องดำเนินการกับเยาวชนเบื้องต้น การศึกษาเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของบุคคล เพราะทำให้คนได้รับการศึกษา มีความเข้าใจในบทบาทของรัฐบาล ได้รับข่าวสารทางการเมือง รับทราบความคิดเห็นทางการเมือง จึงจะเป็นเครื่องสนับสนุนประชาธิปไตย ดังนั้น ครู อาจารย์ จึงเป็นบุคคลสำคัญในสถานศึกษาที่จะต้องทำหน้าที่ในการปลูกฝังวิถีชีวิตประชาธิปไตยที่ถูกต้อง ชี้นำทางไปสู่การปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดผลตามเป้าหมายของรัฐบาล (ตำรา ณ เมืองใต้ 2517:31) ได้กล่าวไว้ว่า "ถ้าเราต้องการให้สังคมเป็นประชาธิปไตย

เราต้องเริ่มพัฒนาที่ตัวครูก่อน หากพัฒนาตัวครูไม่สำเร็จไม่สามารถทำให้ครูมีบุคลิกภาพเป็นประชาธิปไตยได้แล้ว การส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนหรือสังคมจะเกิดมิได้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ครูจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาในระบอบประชาธิปไตย การที่ครูมีประสิทธิภาพย่อมส่งผลต่อการอบรมสั่งสอนเยาวชนในวัยเรียน ครูโดยสภาพแล้วย่อมเป็นที่เชื่อถือศรัทธาของนักเรียนผู้ปกครอง หรือประชาชนโดยทั่วไปอยู่แล้ว การที่ครูมีแนวความคิด ทักษะคิดอย่างไร ย่อมมีการแสดงออกไม่ว่าจะเป็นทางตรงและทางอ้อมที่ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมส่วนรวมเป็นอย่างยิ่ง ครูผู้เปรียบเสมือนเป็นพ่อแม่คนที่ 2 จึงเป็นบุคคลที่ถ่ายทอดความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ให้แก่เยาวชนของชาติโดยตรง โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันสภาวะแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจ ทำให้พ่อแม่ไม่มีเวลาในการอบรมสั่งสอนลูกของตนเท่าที่ควร โรงเรียนจึงเป็นแหล่งวิชาความรู้ที่สำคัญที่สุดของเยาวชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาทัศนคติของครูในโรงเรียนชั้นนำในกรุงเทพมหานครที่มีต่อเหตุการณ์รัฐประหารของ รสช. 2534 และกรณีเดือนพฤษภาคม 2535 มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาทัศนคติ แนวความคิดทางการเมืองของครูในระดับมัธยมศึกษา
2. เพื่อศึกษาแนวคิดต่อเหตุการณ์ทางการเมืองทั้ง 2 เหตุการณ์
3. เพื่อทราบถึงอิทธิพลของสื่อที่ส่งผลกระทบต่อทัศนคติทางการเมือง
4. เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาระบบการศึกษา

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ จำเป็นต้องกำหนดความหมายคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยหลายคำ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่สนใจเรื่องนี้เกิดความเข้าใจแจ่มแจ้ง ซึ่งประกอบด้วยคำต่าง ๆ ดังนี้

ทัศนคติทางการเมือง (political attitudes) หมายถึงการวางตัว การแสดงออกของบุคคลในสถานที่ต่าง ๆ ทางการเมือง รวมถึงความรู้สึก ความคิดเห็น การมองภาพทางการเมือง

และการประพฤติปฏิบัติตัวในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อมที่ได้สัมผัสไว้จากการเรียนรู้ทางสังคมและทางการเมืองแต่เยาว์วัย ²

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย (political participation in democracy) หมายถึง พลเมืองสามารถมาชุมนุมร่วมกันทางการเมืองได้บ่อยครั้งเพื่อรับฟัง ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้แทน หรือเพื่อกล่าวแสดงความคิดเห็นทางการเมือง มีโอกาสวิเคราะห์และอภิปรายปัญหาทางการเมืองได้ด้วยความเข้าใจ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจนโยบายทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งเป็นส่วนบุคคลและเป็นกลุ่มผลประโยชน์ ในลักษณะสนับสนุนพรรคการเมือง และควบคุมได้ทุกแห่งทุกมุมทั้งการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่น ³

ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง (political knowledge) หมายถึง ประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการตัดสินใจ เพื่อจัดสรรทรัพยากรและช่วยกันควบคุมการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคม ด้วยการกำหนดและปฏิบัติตามข้อบัญญัติ รวมทั้งการยอมรับการใช้อำนาจ ตลอดจนการใช้วิธีการอื่น ๆ ทางการเมือง เช่น การชักชวน การประนีประนอม การต่อรอง การยอมตาม การให้สัญญา การปรองดอง ความไว้วางใจ การเป็นตัวแทน และการเชื่อฟัง ดังนั้น การเมืองจึงเป็นเรื่องของการแสวงหาอำนาจ อิทธิพลและผลประโยชน์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดสรรสิ่งมีคุณค่าให้แก่สังคมอย่างยุติธรรม ⁴

2 A.S. Hornby and E.C. Parnwell, The Progressive English Dictionary

(London : Richard Clay and Company, Ltd., 1952), p.15; กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ประมวลศัพท์บัญญัติวิจการศึกษา (กรุงเทพมหานคร: ศุภสมาคมพรวัว, 2518), หน้า 23.

3 พรชูลี อาชัวรุ่ง (แปล), ขนาดและประชาธิปไตย, โดย โรเบิร์ต เอ ดัลล์ และเอ็ดเวิร์ด ฮาร์ ทัทท์ (กรุงเทพมหานคร: แพรวพิทยา, 2519), หน้า 9-21.

4 ทินพันธ์ นาตะตะ, "รัฐศาสตร์", "เอกสารประกอบการสอนนิสิตปริญญาโทรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519; หน้า 9. (เอกสารอัดสำเนา).

ความสำนึกทางการเมือง (political consciousness) หมายถึง ประชาชนมีความเชื่อ มีความคิดอ่านทางการเมือง มีเหตุผล รู้จักวิเคราะห์วิจารณ์ และมองโลกตามความเป็นจริงในสิ่งที่ เป็นไปได้ มีความตระหนักถึงความอยู่รอดของการปกครองแบบนี้ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับการมีวัฒนธรรม ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และมีความรู้สึกนึกคิดในการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสำคัญ ทุกคนต่างก็ถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ มีจิตยึดมั่นในการประพฤติปฏิบัติตามอุดมการณ์ในระบอบ ประชาธิปไตยอยู่ตลอดเวลา⁵ และมีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตน มีความเชื่อมั่นและ ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะ การออกเสียงเลือกตั้ง การสนับสนุนกลุ่มผลประโยชน์⁶

ความสนใจทางการเมือง (political interest) หมายถึง ประชาชนมีความสนใจในการมี ส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครองทั้งปวง มีการติดตามข่าวสารของบ้านเมือง พุดคุยหรือมีการสนทนากันเป็นกลุ่มเกี่ยวกับปัญหาของบ้านเมือง พยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือในการกำหนดนโยบายทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การ เข้าร่วมในรูปของกลุ่มผลประโยชน์ เป็นสมาชิกพรรคการเมืองทั้งในสภาและนอกสภา⁷

ค่านิยมทางการเมือง (political values) หมายถึง สิ่งที่มนุษย์พึงพอใจมีความปรารถนา ต้องการมาดำเนินชีวิตทางการเมืองร่วมกัน เป็นเสมือนกลไกทางการเมืองที่สามารถนำเอาสิ่งที่มี คุณค่าของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมอย่าง

5 ทินพันธุ์ นาคะตะ, "ประชาธิปไตย: ความหมาย ปัจจัยเอื้ออำนวยและการสร้างจิตใจ," "เอกสารประกอบการสอนนิสิตปริญญาโทรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519; หน้า 10. (เอกสารอัดสำเนา).

6 Lester W. Milbrath, Political Participation: How and Why Do People Get Involved in Politics (Chicago: Rand McNally & Company, 1966), pp. 56-63.

7 ทินพันธุ์ นาคะตะ, "ประชาธิปไตย: ความหมาย ปัจจัยเอื้ออำนวยและการสร้างจิตใจ," หน้า 13.

ยุติธรรม เช่น รัฐสภา พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ สมาคมต่าง ๆ เป็นต้น ค่านิยมจึงเป็นตัวชี้ว่า สังคมใดเป็นประชาธิปไตยหรือไม่เพียงใด เป็นเรื่องที่เกิดจากแนวความคิดของคนในสังคมนั้น ๆ ว่า มีความพอใจในปัจเจกบุคคล หรือถือทางสายกลางโดยยึดปัจเจกบุคคล แต่ก็ให้ส่วนรวมมีความสุข ด้วย หรือยึดสังคมทั้งหมดเป็นสำคัญ⁸

การเลือกตั้ง (election) หมายถึง การให้สิทธิการเลือกตั้งในระบอบการปกครองแบบ ประชาธิปไตย การเลือกตั้งได้แก่การที่บุคคลแต่ละคนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนตน (electorate) ในการใช้อำนาจทางปกครองประเทศ วิธีการในการเลือกตั้งอาจจะเป็นวิธีการซึ่งผู้เลือก บุคคลใดบุคคลหนึ่งจากบุคคลหลาย ๆ คน เรียกว่า เป็นวิธีการเลือกตั้งตามเสียงข้างมาก (majority) หรืออาจจะเป็นวิธีการซึ่งผู้เลือกจากบัญชีผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งพรรคการเมืองเป็นผู้จัดทำบัญชีขึ้นเสมอ เรียกว่า วิธีการเลือกตั้งตามแบบอัตราส่วน (proportional representation) ทั้งนี้ สุดแล้วแต่ประเทศที่มีการเลือกตั้งว่าจะจัดการเลือกตั้งแบบใด⁹

ระบบพรรคการเมือง (political party system) หมายถึง สถาบันทางการเมืองใน ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ประกอบด้วยคณะกรรมการของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลมา รวมกันด้วยความสมัครใจ มีหน้าที่สำคัญในการรักษาอำนาจการปกครองให้สืบทอดเนื่องกัน (succession of power) เป็นเครื่องมือของนักการเมืองที่จะแสวงหาอำนาจในการปกครองแผ่นดิน หรือใช้พรรคการเมืองเป็นเครื่องช่วยให้มหาชนให้ความยินยอม เกี่ยวกับนโยบายที่สำคัญของส่วนรวม¹⁰ และทำหน้าที่รวบรวมความต้องการของประชาชนหลาย ๆ กลุ่มแล้วมารวมเป็นนโยบายกว้าง ๆ ในทางการ

8 ชัยอนันต์ สมุทวณิช, อุดมการณ์ทางการเมือง (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2517), หน้า 13-24.

9 ชูวงศ์ ฉายะบุตร, "หลักพรรคการเมือง" (กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511), หน้า 5-7.

10 เรื่องเดียวกัน, หน้า 3.

เมือง เศรษฐกิจและสังคม เพื่อใช้ในการหาเสียงที่จะเป็นรัฐบาล หรือเรียกร้องให้รัฐบาลปฏิบัติในกรณีที่เป็นพรรคฝ่ายค้าน¹¹

ครูมัธยมศึกษา หมายถึง บุคคลที่ได้ศึกษาวิชาชีพทางครู มีวุฒิตั้งแต่อนุปริญญา และผ่านการฝึกอบรมวิชาครู กับผู้มีวิชาชีพอื่น ๆ ที่ได้ผ่านการสอบคัดเลือกเข้ารับราชการตำแหน่งครูมัธยมศึกษา ทำการสอนเยาวชนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ในสังกัดโรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนเอกชนของกระทรวงศึกษาธิการ

โรงเรียนชั้นนำในกรุงเทพมหานคร หมายถึง โรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนเอกชน ในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้รับการจัดให้เป็นโรงเรียนในระดับมาตรฐานสูง มีการคัดเลือกนักเรียนเพื่อเข้ารับการศึกษอย่างเข้มงวด หรือการจัดให้มีการสอบแข่งขันเพื่อเข้าศึกษาในโรงเรียนทั้งในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา

สื่อ ในที่นี้หมายถึง ตัวกลางที่ทำหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การปกครองให้ประชาชนหรือผู้ตอบแบบสอบถามได้ทราบ

วิธีการศึกษาและขอบเขตการศึกษา

วิธีการศึกษาในเอกสารการวิจัยนี้ เป็นการศึกษาจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา และโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่

1. โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย
2. โรงเรียนอัสสัมชัญ
3. โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน
4. โรงเรียนเทพศิรินทร์

11 ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์ , อุปสรรคของระบอบประชาธิปไตยไทย (กรุงเทพมหานคร : ดวงกมล, 2517), หน้า 5.

ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูล โดยการให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 417 คน ซึ่งเป็นครูในโรงเรียนชั้นนำในกรุงเทพมหานคร กรอกแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยได้จัดทำไว้ เพื่อศึกษาทัศนคติของครูในระดับผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลโดยการให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 417 คน ซึ่งเป็นครูในโรงเรียนชั้นนำในกรุงเทพมหานคร กรอกแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยได้จัดทำไว้ เพื่อศึกษาทัศนคติของครูในระดับมัธยมศึกษาที่มีต่อระบบการเมือง การปกครองของไทย และทัศนคติที่มีต่อเหตุการณ์รัฐประหารของ รสช. 2534 และกรณีเดือนพฤษภาคม 2535 เมื่อผู้กรอกแบบสอบถามได้กรอกแบบสอบถามเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์ผู้กรอกแบบสอบถามในรายละเอียด รวมถึงวิธีการในการเผยแพร่ระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่แก่นักเรียน เพื่อปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยให้แก่เยาวชนของชาติได้เข้าใจถึงวิธีการที่ถูกต้อง

ขอบเขตการศึกษา

1. ศึกษาถึงทัศนคติของครูในเรื่องความสนใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย
2. ศึกษาถึงทัศนคติของครูต่อเหตุการณ์หรือวิกฤตการณ์ทางการเมือง : กรณีเหตุการณ์รัฐประหารของคณะ รสช. 2534 และกรณีเดือนพฤษภาคม 2535
3. ศึกษากลุ่มครูในโรงเรียนชั้นนำของรัฐบาลและเอกชน จำนวน 4 โรงเรียนที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานในการวิจัย

สมมติฐานที่กำหนดในการวิจัย

1. ครูในโรงเรียนชั้นนำในเขตกรุงเทพมหานครโดยเฉลี่ยมีความสนใจทางการเมืองค่อนข้างต่ำ

2. ครูในโรงเรียนชั้นนำในเขตกรุงเทพมหานครโดยเฉลี่ย มีทัศนคติในทางที่เห็นด้วยกับกรณีคณะ รสช. ยึดอำนาจในปี 2534 และสนับสนุนประชาชนในการโค่นล้มรัฐบาลพลเอกสุจินดา ในกรณีเดือนพฤษภาคม 2535

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงแนวความคิดหรือทัศนคติของครูในโรงเรียนชั้นนำในเขตกรุงเทพมหานคร ต่อเหตุการณ์ทางการเมือง
2. ทราบถึงอิทธิพลของระบบข่าวสาร ที่มีผลกระทบต่อแนวความคิดทางการเมืองของครู
3. ทำให้ทราบว่าเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองขึ้น ทัศนคติของครูนั้นเป็นอย่างไร
4. จะทำให้ทราบถึงข้อดี ข้อเสีย ของระบบการศึกษาทางการเมืองเพื่อนำไปสู่การพัฒนา ระบบการศึกษาในโรงเรียน

ศูนย์วิทยพัธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย